

vim otrokom, je toliko bolj škodljivo bolnikom. Če otroka mraz trese, naj gre takoj v posteljo, ni ga pa treba s pernicami odevati, da ne bode trpel prevelike vročine. Toplota v sobi tudi ne sme biti tako visoka, kakor navadno; po životu naj bode otrok lahko odet, le varovati ga moramo prepiha. Tako moramo z otrokom ravnati posebno, če ima ošpice, rudečico itd. Če je bolnik žejen, kadar ga mraz trese, in to se zelo rado zgodi, dajte mu brez vse skrbi čiste vode; če pa otroka v takih slučajih s čajem silite, s tem mu trpljenje še mnogo shujšate.

Čisti zrak je vedno čez vse potreben, tembolj pa, če imamo bolnika v hiši; posebno moramo pa za čist zrak skrbeti pri nalezljivih boleznih. Gledati moramo tudi na snago po sobi in posebno še na telesno snago bolnikovo. Zelo se motijo oni, ki trdijo, da bolnih otrok ne smemo umivati; dokazano je pa, če bolnega otroka večkrat z mlačno vodo umivamo, bode tem preje okreval; kajti nesnaga ni nikoli koristna zdravju, in snaga pa nikdar ne škoduje. Tudi spodnjo obleko in rjuhe je treba bolniku večkrat premenjati, le poprej jih moramo pogreti. Nalezljive otročje bolezni še jedenkrat tako dolgo trajajo, če mora otrok v isti srajci in na istih rjuhah dolgo časa ležati ter je prisiljen na ta način ves strup, ki se iz života izcimi, zopet v se dihati.

Pri vsaki bolezni treba se je pa tudi posvétovati z večšim zdravnikom. Paziti je pri bolnih gojencih tudi na to, da se natanko tako vedéjo in vestno vse tisto izvršujejo, kakor jim ukazuje zdravnik.

S tem odstavkom končavam „telesno vzgojo“ z iskreno željo, da bi se vzgojitelji na njo nadalje bolj ozirali, kakor dosedaj, ker dobra telesna vzgoja je podloga tudi dobri duševni vzgoji, o koji bodemo govorili v prihodnjem odstavku. Za telesno vzgojo zanimali so se užé najstarejši národi, dobro vedoč, da le:

„v zdravem telesu biva zdrava duša“.

Svitoslav i Danica.

X. 1857. Po geslu: Hvaležnost najboljša prošnja — jel je Svitoslav v imenu svojih rejencev zamurcev po Danici priobčevati kratke pesniške čestitke, tù in tam dokaj dovtipne, sè znaki le dotičnim umljivimi. Na razgled bodi prva in ona, katero je odmenil meni, tedaj še kapelanu v Horjulu, kamor me je bil l. 1855 novomašnika na prvo duhovsko službo iz Ljubljane radostno spremil s svojim ljubljanim Jožefom Kranjskim. „Ljubljanski zamurci vsim svojim dobrotnikom vošijo: Blaženo Velikonoč in veselo Aleluja (str. 60.)!“

Svojim predragim botram in botricam.

Naše matere, očeti	Voš'mo praznike vesele,
So na drugim daljnim sveti;	Mnoge pirhe — r'deče, bele;
Mi sirote zapušene	Vse veselo Aleluja
Smo v ljubezen Vam zročene;	Vam želi družinca ptuja,
O preljubi starši novi!	Srečo, žegen Božji zdaj,
Smo hvaležni Vam sinovi:	In po smerti sveti raj.

G. M . . . u.

Se lepo zahvalimo,	Polhen mernik — polovnik,
Kostanj radi majimo,	Al saj verhat četertnik,
Dobro biro vošimo	De boš pomnil, kaj serčno
Ti pri Povžu, pri Ramovšu,	Ti zamurci vošijo.
Pri Tomincu in dolincu —	

V spomin in prevdarek mladenčemu, zlasti učencem, ki si stan volijo — pesmica l. 27 — zložil nekdanj učenec, v 22 kiticah, s prvo: „Vtisi v serca globočino, — O priserčno dete moje! — Kar preskerbna mat' ponuja — Ti v spomin na pota tvoje (Mabila Edmundu)“ itd. —

Prosto je pisal Jeran v tem letniku na pr.: Nektere misli ob novim letu. Duhovni ogovor o pripravljani za posvečenje nove cerkve, v katerim so razlagane šege cerkveniga posvečevanja (str. 90). Posvečevanje Ternovske cerkve (l. 24, 25). Sveti Duh v svojih svetnikih velike reči dela (l. 22). Hočeš biti angelam enak-a? Zamurska Marija Ana Fadalkarim. Domače vaje, sveto živeti in zveličano umreti l. 1857—1863. — Slovenil in priobčeval je zvesto duhovske pastirske liste, pisma misijonarjev iz Afrike in Amerike, presojeval nekoliko cerkveno slovstvo slovensko, tudi nemško, obširnije snoval „Ogled in Razgled“ itd. —

XI. 1858. Hvalica Marii presveti Devici, po lepi laški: Lodate Maria — l. 12 s prvim in zadnjim odstavkom:

Marijo hvalite	O Božja Ti Mati
Vsi verni jeziki,	In rožica skrivna!
Na nebu svetniki	Svet' raj, milostivna,
Ji slavo glasite;	Daj duši vživati;
Hvalite Marijo, hvalite, hvalite!	Hvalite Marijo, hvalite, hvalite!

Kosček peklenske komedije.

Osebe: Slasčičar ali medeninar. Pesnik. Rajda fantovavcev in vasovavek. Peklenšek. Vsi v peklu.

I. Prikáz.

(Slasčičar in pesnik sta si v laséh in oginj krog nju šviga. Peklenšek se jima spakuje.)

Pesnik. Gerdun ti gerdi! z dnaram s' me sleparil,
De sim nesramne pesmice pisaril
Za serčke, medenino v prodaj tvoj:
Preklet sim zdaj in ti z meno!

Slasčičar. Si bil nad mene učen, zakaj me nis' posvaril?
Novine in mladost z zaljubljenim si smradam kvaril:
V mladosti meni to spačilo je sercé,
De tukaj večno zdaj terpím, gorjé, gorjé!

Peklenšek (poskakovaje).

Pozdravljeno delo,	In tičke slepi;
Ki v moje mi žrelo	Že dobro takó,
Mušice lovi,	De b' več jih le blo!

II. Prikáz.

(Knetiški fant in dekle, z živimi kačami zvezana, zgrizujeta serce z nesramnim napisam; kup družih se na čelo s pestjo bije, lasé si rujejo in tulijo.)

Dekle. O joj, prejoj! nesrečni dan,
K' sim pervikrat spoznala te;
Sercé le-to me v greha stan
In zdaj v pekel pahnílo je!

Fantovavec. Slasčičar tam na božji pot'
Mladini um z napisi blod';
Sim kupil v među mišico,
Ostrupil sebe 'n deklico;
Zdaj serce me strašno boli,
Oh, več — nič več pomagat' ni!

Vsi skupaj. Nam tavžentkrat je vsim gorjé,
Zgledujte se nad nam' ljudjé!
Gorjé, gorjé, gorjé, gorjé!

Peklenšek. Že dobro takó,
De b' več jih le blo (str. 185)!

V Drobttinah str. 136 opisuje komedije, iz katerih naposled nastanejo tragedije, namreč: Pesemska kuga. „Kako nevarne de so nesramne in sploh počutnost zbudujoče pesmi, kaže zlasti tudi to, ker pesem, ko med ljudstvo pride, se tako težko pozabi. Včasih se valja umazanka cele stoletja v kakim kraju, potem jo pobere še kak nespremišljenež, jo zopet na svitlo da in še bolj razširi. Kakor iskra, ki je že dolgo pod pepelam tela, potem ko je bila že poprej velik oginjavila, naenkrat spet dobí sapo in vnovič začne še hujši požigati; tako delajo tudi mnoge pohujšljive tako imenovane narodne pesmi, pravljice itd., ki so strup tistim, ki jih poslušajo in meč v serce nedolžnosti. In če so take reči bolj tenko spredene, bolj globoko serce ranijo, kakor nabrušeni meč hujši reže. Torej so tenke počutnice velikrat nevarniši kot debele kvante, kakoršne tudi zamašene ušesa žalijo. Kakor en sam škripač celo hišo ljudi ošemi, tako utegne marsikdo z debelimi bukvami spotikljivih berklarij celimu narodu ušesa šegitati in ob enim pod klobukam „narodnosti“ njegov pravi blagor podkopovati. Svetujemo torej pobiravcam in razširjavcam narodovnih reči, de naj se varujejo zaljubljenih sanjarij, ako nočejo biti mesarji ter rabeljni nedolžnosti in si težkiga zadolženja na svojo vest nakopati.“ — V tem oziru piše (str. 192) mladimu pesniku: Vsaka pesem mora določen dober namen imeti p. podučiti, giniti, serce za kako čednost močno vneti, in v dosego tega namena naj vsa pesem meri. Bolj ko pesem s svojo živostjo, mičnostjo, krepostjo in z olikano zunanjo podobo ta namen doseže, boljši je pesem. — Marsikteri pa pesmi brez namena delajo, torej pesmi niso pesniške. Njih dosti tudi pesmi s pasjim namenam dela, torej so njih pesmi pasje; to pa se spodobi k večimu pesjanam in ne kristjanam. Kolikrat je „Danica“ take reči že v misel vzel, pa je marsikterim tudi le bob v steno! Dokler le z mezinam zamore gibati, slepari človek samiga sebe in druge.“ —

Sicer je pisal na pr. Božja sodba oskrunovavcam nedelj in praznikov. Le pošteno in v tem poleg nemškega p.:

Pridi, Jezus, k nam se vsedi,
Blagoslôvi nam te jédi!
Prišle so iz tvoje roke,
Nas napasti, tvoje otroke.

Le poštenje in zvestoba
Spremljate naj te do groba,
Tud za noht od prave poti
Se nikolj nikar ne zmoti!

Nekaj od ljubljanskih in družih keršeníc na pr.: „V Ljubljani in tudi drugod je ljudstvo, ki je navadno prvo zjutraj na nogah, poslednje zvečer pri počitku; pogosto naj pridniši za Božjo službo in prav obilno pri Božji mizi. „Ljubljanske keršenice“ jih sploh imenujejo. . . Že večkrat smo premišljevali, od kod ime „keršenica“? In misel nas je obhajala, de je to ime že prav staro; najberže so se že nekdanji neverski slovenski gospodarji prepričevali, kako pridni, zvesti, pohlevni, delavni in pokorni so keršanski posli, in so jih veliko rajši v službo jemali kakor pa take, ki so bili še nejeverski, desiravno sami še nekristjani. . . Zdi se nam, da ni prav hvalno za služabništvo možlīga spola, de tudi keršenik, namesto služabnik, strežnik, ali hlapec, ni bilo prišlo v navado. . . Ako pridejo nove lepe bukve na dan, naj pred jih imajo sploh keršenice v rokah. Tudi našo „Danico“ mnoge keršenice pridno pridno prebirajo, v tem ko ji pa mnogi ne odprejo vrát, kateri bi ložej dva tavžent tolarjev šteli za njo, kakor keršenica dva goldinarčka, za ktera tolikrat prezebatí, toliko preslišati mora itd. (str. 11)“. — Kako je neka sveta keršenica svoje djanje posvečevala. Abdallah in Sabat. Pepelnica obiše

stariga oglarja Miklavža (Svarivne podobe str. 27. 28). Novim in starim birmancam. Dr. Ignaci Knobleher. Smert in nabirki za spominek njegov. Če je že čas za spreobrnjenje zamurcov? Provikar Kirchner in srednje-afrikanski misijon. Gostnerjeva smert in še marsikaj na pr.: „Ko sim l. 1853 bolan — v Asvanu — v barko šel, sta me gg. Gostner in Kohl za roke peljala in g. Provikar so zravno šli. Vsi trije so bili terdni, mladi, zdravi, veseli. K temu sta bila še gg. Lap in Haller, sicer nekoliko šibkejši, vender pri zdravji, pri robu v Šelalu. Tedaj zraven mene, za smert oslabljeniga, pet zdravih duhovnov. In zdaj — v tako kratkim času — čez 5 let — ni ne eniga zmed njih več med živimi. Samo mene je Božja previdnost umaknila, ali sim se sam umaknil, zoper njeno voljo, ne vém prav? Imé Gospodovo bodi češeno (str. 99)!“ — Sveti Stanislav Kostka. Olivier in njegove nar poslednje djanja. Kako čudno je neki kraj v Magoru prave vere iskal. Ali bo kaj pri nas z Ježuškovo bratovšino ali družbo sv. Destinstva (str. 116)? Govor za novo mašo l. 1857. En dan iz letašnjiga šmarničniga opravila. Nekaj od pobožnih in nepobožnih duš (str. 149). Pogled v sakristijo. Svarilo pijancam (str. 164). Ludovik Blozi (več oddelkov iz že pohvaljene knjige v lepši obleki). Drobtine. Sostavki so primeroma bolj zanimivi in krajši. „Ogled“ lepo narašča itd. Dovtipne so nekatere opazke vrednikove k raznim spisom. Tako na pr. Hude vremenā, toča:

„Vém, kako bodo nekteri ugovarjali in rekli: Kako pa de nekatere kraje zmiraj toča, druge zmiraj slana, druge zmiraj suša zadeva; družih pa nikoli ne, ali pa le porredkama, desiravno so ravno tako pregrešni, kakor uni? Odgovorimo, de to ni noben izgovor, de bi take nesreče ne bile šiba Božja. Bog ima razločne in mnoge šibe, za en kraj take, za družiga druge, nobeden pa ne odide kazni, ko greši. Ako ni toče v kakim kraji, ko so ljudje pregrešni, pride pa bolezen pri ljudéh ali živini, požar, suša ali kaj družiga hudiga. Kadar oče strahuje otroka, vzame v roko tisto šibo, ktera mu je nar bližej; tako tudi Bog, kadar hoče kake kraje kaznovati, prime v svojo pravično roko tisto šibo, ktera je kakimu kraju nar bolj lastna (sej tudi to je Božja naredba): točo v krajih, kteri so zavoljo svoje lege toči bolj izpostavljeni, sušo, kteri imajo več lastnijo za sušo itd. Če je pa vsiga že preveč, pa pridejo občne stiske: kolera, puntī, vojske, dragine itd. To razjasunjenje naj si k sercu vzamejo sumljivi dvomljivci in še bolj lažnjivi modrijani, ki vse le natori ali slepimu naključju pripisujejo in ne pomislijo, de je Bog tudi natoro stvaril in se mora ona po Njegovi volji ravnati, kakor voz po volji voznikovi, in de slepiga naključja ni, ker vse vlada Božja roka (str. 132)“. — „Tisto lažnjivo modrijanstvo mende, ki s svojimi zmotami zemljopisje, naravstvo, zgodovino in vse verste znanstev in učenosti napolnuje, ter iše bravce ob vero, ob Boga, mir in zveličanje pripraviti. Tako modrijanstvo naj gre škratelnam žvižgat; špicparkelj naj ž njim žgance kuha (str. 187)!“ — „Že večkrat smo mislili: Zakaj se neki zoper vkoreninjeno „Oni, Njim, Njih“ itd. tolikanj vojskujemo, akoravno je novejši mem „Vi, Vam, Vas“ itd.?“ Sej tudi Lahi imajo svoje novejši „Ella, Lei“ itd., kar njih mati ni poznala, in jih za to nič vest ne peče. S tem pa nočemo očancu „Vikarju“ vojske napovedovati, temuč samo to naj se nam prizanese, de enkrat tudi strička „Onikarja“ na njegovim mestu pustimo, ki ga je peresna lopata že tolikrat v tamnice sunila“ (str. 202).

Naročevanje na Zg. Danico, ktera je izhajala vsaki drugi četertek, sredi leta spremlja z besedami: „Ne moremo se pri ti priliki zadosti zahvaliti dobrotljivim kterim koli gospodam, ki so z mnogoterimi dopisi naš list podperali, in ker se zlasti tudi v tem življenje kaciga lista razodeva, de dobiva mnogotero koristnih dopisov, torej prosimo tudi nadalje prav obilne pomoči od te strani (str. 96)“. In konec leta: „Predragim pisavcam, prijatlām in podpornikām našiga cerkveniga lista plačilo od Boga in

lepa hvala! Ne bodo se zgubili biserji, ki jih v tem listu hranijo. Prosimo, naj bi blagovolili nadalje še z večji gorečnostjo delati za Božjo čast in prid Slovincov v malim pa vender deleč segajočim vinogradu našiga lista (str. 200).“

Kakó naj učitelj poučuje, da doseže pazljivost in dobro disciplino.

Iz češčine preložil **Radoslav Knaflič**.

Najlepša podpora in podloga izdatnega pouka je dobra disciplina. Po tem, kakó umé učitelj buditi učencem pazljivost ter jo vezati na sé, se spozná, kakšen je on strokovnjak v svojem poklicu. Ako si umé učitelj ustvariti dobro disciplino, postane mu ves pouk igrača ter se lahko uveri, da mu učenci dobro vspévajo. Zato je treba, da si večkrat ogledamo pedagogiška in metodična načela ter se i po njih ravnamo.

1. Razdéli si učno tvarino na posamezne mesece. Na ta način dobiš jasni pregled ter ne preoblašaš učence s poukom.

2. Pripravi se dobro za vsak pouk. Učitelj si mora učno tvarino dobro osvojiti, tako olajša sebi pouk, a učencem učenje. Kdor se na pouk dobro ne pripravi, nalikuje kuharju, kateri donaša gostom nezačinjena jedila. Le dobro izvežbanemu in posebno nadarjenemu učitelju ni treba natančne priprave.

3. Skrbi, da si oskrbé vsi učenci takoj začetkom šolskega leta knjige in druga učna sredstva ter da jih imajo v redu.

4. Ne trpi, da bi učenci knjige in zvezke mazali ali celó trgali. Oboje mora biti snažno in čisto. Dobro je učencem 1. in 2. razreda v to svrho najmenj jedenkrat v tednu knjige pregledati ter skrbeti, da ne devajo v nje različnih podobnic in drugih reči, s katerimi se potem navadno pri pouku kratkočasijo in igrajo.

5. Učitelj naj zahteva užé od začetka, da mu učenci na izgovor dobro pazijo ter ga v odgovorih lepo posnemajo.

6. Pri pouku se ne daj obvladati od zmožnejših učencev, kateri se navadno sami na odgovor oglašajo. Nesmele, boječe in menj nadarjene učence vzpodbujaj z ložjimi vprašanji. Ako ti storé pogréske, popravi ljubeznjivo; ako odgovoré dobro, pohvali jih, a vedno jih napeljavaj, da se ti kmalu sami oglasé na odgovor; ináče bi ostali nesmeli in boječi ter bi se ti na odgovor nikdar ne oglasili.

7. Spoznavaj svoje učence! To je najglavnejše in najvažnejše diktaktično načelo. Zdravnik mora najpred storiti diagnozo (spoznati bolezen), ako hoče bolezen izlečiti, enako je učitelju, spoznati zmožnosti in značaj učencev, ináče bi taval po temi. Slabejšim in menj nadarjenim učencem daj pri izpraševanji več časa za odgovor, nego zrelejšim.

8. Rahel a varen postop bodi vsakemu učitelju zlato pravilo. Múdi se osobito pri prvem začetku.

9. V najnižjem razredu ponavljaj sleherno uro; kajti učenci elementarnih razredov ne morejo pregledati veče celote. Koncem posameznih mesecev ponavljaj obširnejše, da se prepričaš, kaj in koliko so se učenci naučili, česar so se ves mesec učili.

10. Vadi učencem spomin! Trajnost pridobljenega znanja je odvisna od jakosti spomina; kar ni v spominu, tudi ni v duši. Mi vemo samo to, kar si v spominu obdržimo. Pogostega ponovila je potreba; kajti otroci kaj radi pozabijo, kar so se naučili. Da se učencem razum jáči, srce žlahtní, a spomin izuri, je dobro, če se učé na pamet kratkih pripovedek in prislovic.